

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI**

PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN SİYASALLAŞMA GİRİŞİMİ VE TÜRKİYE

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SELMA ULUTÜRK

İSTANBUL-2007

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI**

PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN SİYASALLAŞMA GİRİŞİMİ VE TÜRKİYE

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SELMA ULUTÜRK

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ZEKERİYA KURŞUN

İSTANBUL-2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Selma Ulutürk'ün "PKK Terör Örgütünün Siyasallaşma Girişimi ve Türkiye" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Zekeriya Kurşun
Üniversitesi : Marmara

Üye : Prof.Dr. Süleyman Beyoğlu
Üniversitesi : Marmara

Üye : Yrd.Doç.Dr. Bülent Bakar
Üniversitesi : Marmara

Imza

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 05.../.../2007 tarih ve 18-5 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	IV
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM	
TARİH SÜZGECİNDE TERÖRİZM, TERÖRİST GRUPLAR VE ÇEŞİTLİ	
1. AMAÇLARA YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRLEN TERÖRİST	5
FAALİYETLER	
1.1. Global Terör ve Global Terörizmin tarihsel serüveni.....	5
1.1.1. Global Terörün kavramsal olarak incelenmesi.....	9
1.1.2. Tarihsel süreçte belli başlı terör gruplarının incelenmesi.....	10
1.1.3. Terörizmin yapısında ortaya çıkan değişimler.....	13
1.1.3.1. Narko terör.....	15
1.1.3.2. Medyatik terör.....	16
1.1.3.3. Etno-dinsel terör.....	17
1.1.3.4. Elektronik terör (Teknolojik terör- Siber terör).....	20
1.1.3.5. Örgütsüz terör.....	21
1.1.3.6. Kitle imhasına yönelik terör.....	23
1.2. Soğuk Savaş öncesi ve sonrasında değişen terör	
anlayışının analizi.....	25
1.2.1. Örgütlenme Yapısındaki Değişimler.....	26
1.2.2. Doktrin Açısından Değişim.....	27
1.2.3. Eylemlerdeki Şiddetin Dozunun Artışı.....	27
1.2.4. Tecrübe Artışı.....	28
1.2.5. Mantık Değişimi.....	28
1.2.6. Kitle İmha Silahları Kullanma Olasılığı Artışı.....	29
1.2.7. İntihar Saldırılarındaki Artış.....	30
1.3. BM açısından terör tehdidi.....	31
1.4. AB açısından terör tehdidi.....	33
1.5. NATO açısından terör tehdidi.....	34
1.6. 11 Eylül Saldırıları Ve Global Terörizmin Yeni Yüzü.....	35
II. BÖLÜM	
2. TERÖR VE TERÖRİST GRUPLARIN TÜRKİYE'DE	36
GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ FAALİYETLER	
2.1. Global terörün Türkiye' ye yansımaları ve gelişen olaylar.....	36
2.1.1. Dış Etkenler Olarak.....	37
2.1.2. İç Etkenler Olarak.....	38
2.2. Terörün Türkiye'ye etkileri.....	39
2.2.1. Siyasi İdeolojik Terörizm.....	39

2.2.2. Etnik Ayrılıkçı (Irksal) Terör.....	40
2.2.3. Kökten Dinci Siyasal İslamcı Terör.....	41
2.2.4. Ermeni Terörü.....	42
2.2.4.1. ASALA-JCAG-ARA.....	43
III. BÖLÜM	
3. PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN KURULUŞU, STRATEJİSİ VE	45
SIYASALLAŞMA SÜRECİ	
3.1. PKK Terör Örgütünün Kuruluşu, Stratejisi, Teşkilatı.....	45
3.1.1. PKK Terör Örgütünün Stratejisi ve Amacı.....	46
3.1.2. Terör Örgütünün Genel Teşkilat Yapısı.....	47
3.2. Tarihi Gelişim.....	48
3.2.1. PKK'ya Yaşanan Süreç ve PKK'nın Kurulması.....	48
3.2.2. Ortadoğu'ya Açılım ve Kuzey Irak'a Geçiş.....	58
3.3. Sözde Ateşkes Süreci ve Sonrası.....	61
3.4. Çekiç Harekatı ve Kriz Yönetimi.....	62
3.5. Abdullah Öcalan'ın Suriye'den Çıkarılması ve Örgütün Uluslararası Boyutları.....	64
3.6. PKK'nın Finans Kaynakları ve Uyuşturucu.....	65
3.7. Öcalan'ın Suriye'den Ayrılması ve Yakalanma Süreci.....	68
3.8. Terör Örgütünün Siyasallaşma Süreci.....	71
SONUÇ	89
EKLER	92
KAYNAKLAR	102
ÖZGEÇMİŞ	108

ÖZET

Dünya dengelerindeki değişim ve uluslararası ilişkilerdeki farklılaşmalar, sıcak savaşların yerini, soğuk savaşlara bırakmasına neden oldu. Soğuk savaşın gereği olarak ortaya çıkan psikolojik savaş türü ve bu savaşın vazgeçilmez unsuru düşük yoğunluktaki çatışmalar Amerika'ya yapılan saldırı ile birlikte "Küresel Terör" kimliğini kazanmış oldu.

Türkiye'de terörün sebebi içinde bulunduğu koşullarından kaynaklanmaktadır ve dışardan desteklenmektedir. Türkiye dışardan gelen dış tehdide ve içerden kaynaklanan iç tehdide karşı ilk önce kendi iç kalesini güçlendirmelidir. Daha sonra da, uluslar arası toplumun onurlu bir üyesi olarak kendi Ulus-Devlet (Milli) politikasını etkin ve tavizsiz bir şekilde uygulamalıdır. Bu politika Türkiye'nin sadece yakın geleceğini değil, uzak geleceğini de kapsamalıdır. Eğer Türkiye bulunduğu coğrafyadaki tarihi, kültürel, siyasi, ekonomik ve askeri birikimini ve gücünden kaynaklanan potansiyeli ile proaktif davranarak, yeni politikalar ve yeni çözümler üretmezse, başkaları tarafından üretilmiş olan çözümleri ve hareket tarzlarını, küçük pazarlık payları ile kabul etmek zorunda kalacaktır.

ABSTRACT

The change in global balances and segregation in international relations, have replaced the conventional warfare with “cold wars”. Psychological warfare which is developed as a reason to carry out cold war and, small hostile confrontations which are invaluable assets of a cold war, especially with the recent terrorist attacks directed to U.S.A., have reformed a new concept called “Global Terrorism”.

The reasons behind the terror in Turkey are the conditions of Turkey itself, and the support to terror by the forces out of Turkey. First of all, Turkey must strengthen its internal defenses to confront the threats which are caused by both internal and external forces. After that, being an honorable member of the international community, Turkey has to enforce its own national policies effectively and without compensation. This policy shouldn't only be short term but instead must be applied as a long term policy. If, Turkey shall not use the potential from the historical, cultural, political and the economical power of the geography which it resides, and the power of the martial accumulation, and if Turkey will not act proactively, without producing new policies and solutions, Turkey has to accept the solutions and plans of acts which are produced by others and also which have small chances for negotiation.

ÖNSÖZ

Son yıllarda hayatımızın adeta bir parçası haline gelen, gerçekleştirilen eylem ve bunların sonuçları itibariyle kanımızı donduracak sahneler yaşatan terörizm (tedhiş); hızla gelişmiş, çeşitli kaynaklardan beslenerek kuvvetlenmeye devam etmiştir. Özellikle kendi ülkemiz sınırları içinde çoğunluğu PKK tarafından gerçekleştirilen eylemler, birçok masum insanımızın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca yıllar süren mücadelede ülkeye ekonomik açıdan çok şeyler kaybettirmiş, büyümesini, güçlenmesini hep ileriye ötelemiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde küreselleşme, terörizm, terörist ve global terörizmin tanımı yapılmıştır. Birinci bölümde ise; terörizm kavramı tarihsel süreçte incelenerek terörizmin tasnifi yapılmış, soğuk savaş öncesi ve sonrası terörist eylemlerdeki hedef ve eylem biçimine yönelik strateji değişikliğine değinilmiştir. İkinci bölümde ise Türkiye'yi hedef alan terörist faaliyetlere değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise tezimize başlık olan PKK terör örgütünün kuruluş aşamasında itibaren siyalaşma süreci incelenmiştir.

Araştırma yöntem olarak, literatür tarama türünde bir araştırmadır. Konu ile ilgili bilgiler toplanarak değerlendirilmiş ve tümevarım (inductive) metoduyla sonuca varılmıştır. Araştırmaya temel teşkil eden bilgiler, dergi, makale, gazete, araştırma, sempozyum bildirileri ve tezler incelenmiş ve internetten faydalanılmıştır.

Bu araştırmanın ana amacı; soğuk savaş sonrası dönemle başlayan ve özellikle 11 Eylül saldırıları ile daha da netleşen, ülkenin bekasını tehdit eden yeni tehdit ve risk yaratan unsurlarla uluslararası terörizmin gelişim sürecini ve özelliklerini ortaya koyarak genelde dünya, özelde de Türkiye'ye aleni veya sinsice yönelik yürütülen terörist faaliyetler incelenmiştir. Bu çalışmamın sonuçlandırılmasında gerek yönlendirmeleri gerekse engin hoşgörüsüyle katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Zekeriya Kurşun'a ve çalışmam boyunca yeterli ilgi ve şefkati gösteremediğim kızım Sena'ya çok teşekkür ederim.

KISALTMALAR

NATO	:North Atlantic Treaty Organisation
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AB	:Avrupa Birliği
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği
CIA	:Merkezi Haber Alma Kuruluşu
IRA	:İrlanda Cumhuriyet Ordusu
ETA	:Bask Halkına Hürriyet
BM	:Birleşmiş Milletler
DHKP/C	:Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
İBDA/C	:İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi
AFİD	:Anadolu Federe İslam Devleti
NBC-R	:Nükleer, Biyolojik, Kimyasal ve Radyolojik
KGB	:Sovyet istihbarat örgütü
KDK	:Kürdistan Demokratik Kon federalizmi
BDT	:Bağımsız Devletler Topluluğu
HPG	:Halk Savunma Güçleri
T-KDP	:Kürdistan Demokrat Parti
TİP	:Türkiye İşçi Partisi
DDKO	:Doğu Devrimci Kültür Ocakları
A.Ü.S.B.F	:Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
TİİKP	:Türkiye İhtilalci İşçi Komünist Partisi
AYÖD	:Ankara Yüksek Öğrenim Derneği
HK	:Halkın Kurtuluşu
PKK	:Partiya Karkeren Kurdistan, Kürdistan İşçi Partisi
FKBDC	:Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi
FHKC	:Filistin Halk Kurtuluş Cephesi
KADEK:	: Kongreya Azad-ü Demokrasiye Kürdistan-Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi

GİRİŞ

GLOBALLEŞME VE TERÖRİZM

Globalleşme/ Küreselleşme

Küreselleşme kavramını tam manası ile açıklayan bir tanım henüz yapılmış değildir. Yaklaşımlara göre tanıma yüklenen anlam değişmektedir. Meydan Larousse'un tarifine göre, global / küresel "tümüyle ele alınmış olan" manasındadır.

Ekonomik açıdan bakıldığında, ekonomik faaliyetlerin dünya düzeyinde bütünleşmesini ifade etmektedir¹. Dünya pazarlarında üretilen malların ve sermayenin hiçbir engelle karşılaşmadan serbestçe dolaşması anlamına gelmektedir. Böylece dünya ticaret hacmi ve yeni teknolojilerle üretim artmış, maliyetler düşmüş, neticesinde meydana gelen gelişmelerle küreselleşme süreci hızlanmıştır.

Bazılarına göre; globalleşme ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel değerlerin ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin ulusal sınırlar dışına taşarak dünya geneline yayılmasıdır².

Bazılarına göre ise globalleşme, soğuk savaş döneminden sonra, batının zaferini yeni bir açılımla dünya geneline yaymasıdır. Uluslar arası sermayenin egemenliğinin kayıtsız şartsız hale gelmesi ve dünya ölçeğinde tekelleşmesidir.

Ünlü yazar Thomas FRIEDMAN, globalleşmeyi, genel teoriler ile açıklanması ve kavranılması hiç de kolay olmayan bir sistem olarak tanımlamaktadır. Friedman'a göre globalleşme, giderek artan sayıda insanı çok çeşitli alanlarda etkileyen bir sistemdir. Friedman, globalleşmeyi serbest piyasa kapitalizminin hemen hemen her ülkeye yayılması olarak algılamaktadır.

Bütün bu tanımlara baktığımızda globalleşmeyi en iyi izah eden tanım Prof. Dr. Rasih DEMİRCİ tarafından yapılmıştır diyebiliriz. Buna göre; "globalleşme; teknoloji ve haberleşmedeki baş döndürücü gelişmeler sonucu dünyanın küçülmesi ekonomik ve siyasal sınırların giderek ortadan kalkması ve neticede maddi ve manevi değerlerin milli

¹ Davut Dursun, "Globalleşme ve Toplumun İnşasında Bilginin Artan Önemi", *Yeni Türkiye Medya Hizmetleri*, Ankara, Ocak- Şubat 1998, s.154–157

² Yusuf Erbay, "Kavram Olarak Globalleşme", *Yeni Türkiye Medya Hizmetleri*, Ankara, Şubat–1998, s. 170

sınırları aşarak dünya çapında yayılması ile, ülkeler ve milletlerarası iktisadi, siyasi, sosyal ve kültürel temas ve etkilerin giderek artması olarak tanımlanabilir.³

Terör, terörizm ve teröristin tanımı

Terörizm kelimesi Fransız ihtilali sırasında, Jakobenlerin eylemleri döneminde kullanılmaya başlanmıştır. Fransız ihtilaliyle kurulan yeni meclisin yönetimini ele geçiren Robes Pierre ve arkadaşları Jakobenler tarafından katledilmişlerdi. O dönemde terör 1793 Mart'ı ile 1799 Temmuz'u arasındaki dönem için kullanılıyordu ve tanım olarak "dehşet saltanatı" ile eş anlamı taşıyordu.⁴

Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisi, terörizmi; "bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylemleridir. Bireysel ya da ortaklaşa terörizmin çeşitli biçimleri (cinayet, rehine alma, patlayıcı yerleştirme, sabotaj vs.) olabileceği gibi değişik amaçları (bir siyasal rejimin devrilmesi, devlet siyasetinin bazı yönlerine itiraz, ülkenin bağımsızlığı vs.) da olabilir." şeklinde, terörü ise "bir gücü zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş" olarak, teröristi ise "terör yaratan, terörizm yanlısı, terör eylemlerine katılan tedhişçi" diye tanımlamaktadır.

Terörizmin bugüne kadar 109'dan fazla tanımı yapılmıştır. Yapılan bu tanımlar analiz edildiğinde terörizmin kapsamında, her türlü kanunsuzluk, suça hazırlama, suça azmettirme, her türlü propaganda, insan haklarını istismar ve karşı fikirde olanlara yaşama hakkı tanınmayan bir saldırganlık olarak ifade edilmektedir. Nitekim terörizme "bir devleti yıkmak için bir tekniktir" denmiştir.⁵ "masumun boğazlanmasıdır, masumiyetin ve hayatın çifte kurban vermesidir."⁶ Diyerek anlamı konusunda tanımlar yapıla gelmiştir.

Nihayet birleşmiş milletler genel kurulu almış olduğu karar ile "terörizmi, insan haklarının ihlali" olarak kabul etmiştir. Alınan karar "terörizmin, devletlerin ekonomik ve toplumsal kalkınmaları üzerinde olumsuz etkiler meydana getirdiği, temel özgürlükleri ve demokrasiyi ortadan kaldırmaya yöneldiği, devletlerin toprak bütünlüğünü ve güvenliğini tehdit ettiği, meşru hükümetleri istikrarsızlığa sürüklediği, çoğulcu sivil

³ Rasih Demirci, *Globalleşme ve Bütünleşme Hareketleri*, İstanbul, 1997, s. 3–6

⁴ "Revolution Française" *Larousse Encyclopedique*, C.2, İstanbul, 1998, s.365

⁵ B.Crozier, *A Theory of Conflict*, New York, 1974, s.119

⁶ Albert Camus, *Resistance, Rebellion and Death* Jean O'brientrans, 1974, s.134.

toplumları zedelediği” hükümleri uluslararası anlamda yerini almıştır.⁷

Terörizmin değişen stratejik ve taktik yapısı, farklı akademik yorumları da beraberinde getirmektedir. Buna göre, terör: toplum katmanları üzerinde yarattığı bilinçli korku ve yıldırma taktikleri nedeniyle “ *Psikolojik Silah*”⁸, amaçlarını silahlı propaganda ile uluslar arası topluma yaygınlaştırdıkları için “*Enformasyon Yöntemi*”⁹, terörist eylemlere esas teşkil eden kast ve maddi unsurun yarattığı şiddet ve tehlike unsuru dolayısıyla “*Cezai Şiddet Davranışı*”¹⁰, devletin kurulu sosyal düzenini ve idari yapısını sistematik olarak yıkmayı amaçlayan siyasal hedefleri nedeniyle “*Siyasal Savaş*”¹¹ türü, silahlı mücadelede uyguladığı taktik ve stratejinin, klasik savaş hukuku kuralları dışında yönetimleri içermesi sebebiyle de “*Yeni Bir Savaş Türü*”¹² olarak nitelendirilmiştir.

Terörü ve teröristi Mumcu’nun kitabına önsöz yazan A. Sirmen bakınız nasıl betimliyor: Terör kullanan ile kullanılanın, korkutan ile korkutulanın birbirine karıştığı, kahramanlık yanı olmayan, kör ve iğrenç bir mekanizmadır. Teröristin de, karanlık emellerine yönelirken, çevresinde uyandırmak istediği kahramanlık görüntüsüyle gerçekte hiçbir ilgisi yoktur.¹³

Terörizm, bir kişi veya grubun, hedef aldığı amacı, demokratik ve normal yollarla gerçekleştiremeyeceğini anlayıp şiddet ve dehşet yoluyla topluma korku salarak amacına varmak istemesi şeklinde de tanımlanmaktadır

Global terör nedir

Global terörizm ise; genellikle iki veya daha fazla ülkenin vatandaşları tarafından işlenen eylemleri içerir. Terörizm eğer; yabancılara veya yabancılara ait hedeflere yöneltilirse, hükümetler veya bir devletten fazla devletin beslediği,

⁷ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kararı, Aralık–1993

⁸ Brian Jenkis : “*International Terrorism” A New Mode Of Conflict*” Research Paper No. 48. California Seminar On Arms Control And Foreign Policy, California Crescent Publications. s(p).4, 1974

⁹ Francis Hoerber : “ *Terrorism Sabotaje and Telecommunications*”, Vol., No.2., Feb. 1982, s.(p) 289

¹⁰ Jeanne J. Kirkpatrick, “*Difinning Terrorism Catholicism in Crisis*” From an address originally presented at the Jonathan Institute’s Conferans on International Terrorism. P.56, 25 June 1984

¹¹ Roberta D. Goren : *The Soviet Union and Terrorism*. Ed. Jillian BEKER p.14, George Allen and Unwin London, 1984

¹² Stephen Sloan, “ *The Anatomy Nonterritorial terrorism*”. An Analytical Essay, Clandestine Tactics and Techcnology Series, Gaithersburg. 1981

¹³ Uğur Mumcu, *Kürt Dosyası*, Ankara, 1996, s.8

desteklediği unsurlarca yapılırsa, bir yabancı hükümetin veya milletlerarası örgütlerin siyasetlerini etkilemek için yapılırsa uluslararası nitelik kazanmış olur. Terörizm; savaş ve diplomasiyle elde edilemeyen sonuçları elde etmek için yapılan eylem veya eylemler olarak kabul edilmekte ve “*Savaş diplomasinin devamı*” olarak tanımlanmaktadır.

Global terörizm, uluslararası güçler mücadelesinin bir örtülü faaliyet biçimi olarak tanımlanmış olup, uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde, diplomatik ve politik manada “*pazarlık kartı*” tarzında kullanılan bir araç olarak, metotları ve sonuçları itibariyle son derece etkili olan uluslararası terör savaşı, karmaşık ve global planlamayı gerektiren bir yer altı faaliyet alanı olarak nitelendirilmiştir.¹⁴

Global terörizmi önleme çabalarının güçleştiren en önemli sorun, ulusların uluslararası terörizmin tanımı konusunda henüz bir uzlaşmaya varamamış olmalarıdır. Bir ulusun terörist kabul ettiği kimse diğer uluslarca özgürlük savaşçısı olarak kabul edilmektedir. Böylece tanımlanamayan suçu cezalandırmak olanaksız olmaktadır. Uluslararası hukuk alanında tüm terör eylemlerinin öngören ve kapsayan genel bir kural henüz oluşturulamamıştır.¹⁵

Dönemsel etkileri tahminen gelecek elli yılda belirleyici olacak bu gelişme Türkiye’yi de yakından ilgilendirmektedir. Global ve bölgesel sistemde ciddi ve kalıcı değişikliklerin eşliğinden içeri girmekteyiz. Değişim Orta-Asya’dan, Kafkaslar’a, Uzak-Doğu’dan Orta-Doğu’ya kadar global ve bölgesel sistemde yeniden şekillenmelere neden olacaktır. Güvenlik sistemleri, örgütleri ve algılamaları da yeniden tanımlanıp oluşturulacak; bölgesel ittifaklar ve işbirliği alanları kurulurken değişim kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye’nin yakın çevresinde ise değişen Rusya- ABD ilişkileri; İran’ı, Arap-İsrail anlaşmazlığını, Irak’ı etkisi altına almıştır. Yine bu değişim çerçevesinde ABD, Rusya, Çin, AB ilişkileri farklı bir zemine taşınacaktır. 11 Eylül sonrası sorun çözümünde ekonomi-politiğin gittikçe artan bir önem kazandığı bir gerçektir. Bunu en iyi şekilde ABD-Çin ve ABD-Rus ilişkilerinde görebiliyoruz. Dünyanın yeniden şekillendiğini söylemek hiç de abartı olmaz.

---

¹⁴ Mehmet Atay, ‘‘Ortadoğu’da Terör Savaşı ve Barış Arayışları’’ Avrasya Dosyası, Ankara 1996 S.117, s.40–41

¹⁵ Hasan Köni , ‘‘Uluslararası ve Ulusal Alanda Terörizmi Önleme Çabaları’’ Avrasya Dosyası, Ankara, 1998, s.163

I.BÖLÜM

1. TARİH SÜZGECİNDE TERÖRİZM, TERÖRİST GRUPLAR VE ÇEŞİTLİ AMAÇLARA YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRLEN TERÖRİST FAALİYETLER

1.1. Global Terör ve Global Terörizmin tarihsel serüveni

Globalleşme ile terörizmin aralarındaki ilişkiyi tespit etmek için globalleşmenin sonuçlarına bir göz atmak gerekecektir. Genelde globalleşmenin birinci sonucu olarak dünyanın küçülmesi kabul edilmektedir. Yani herkes, dünyada olup bitenlerden anında haber almakta ve en azından duygusal ve düşünsel planda etkilenmektedir. Globalleşmenin ikinci sonucu, bağımsız nitelikli ulus-devletlerin egemenliklerinin tehdit edilmesidir. Üçüncü bir sonuç olarak, terörizmin yaygınlaşması karşımıza çıkmaktadır. Gerek ulus-devletlere karşı özerklik eğilimi taşıyan alt kültür gruplarının terörist saldırıları, gerekse gittikçe yaygınlaşan ve bireysel olarak kullanılabilen teknolojik silah olanakları, örneğin, canlı bombalar ya da silaha dönüştürülen uçaklar, terörizmi gitgide yaygınlaştırmaktadır. Globalleşmenin dördüncü sonucu, tekdüze tüketim kültürünün egemenliğinde, yerel ve ulusal kültürlerin zayıflamasıdır. Zenginlerin daha zengin, fakirlerin daha fakir olmaları ve insan hakları, demokrasi kavramlarının yaygınlaşması diğer sonuçları olarak sayılabilir.¹⁶

Günümüzde; toplumlari birleştirerek sınırlari kaldıran, milliyetçilik duygularini yok ederek homojen yapıli bir toplum oluşturmayı hedefleyen globalleşme, aslında tam tersine milliyetçilik duygularının daha fazla kabarmasına neden olmaktadır. Toplumların kimlik arayışları, etnik, ulusçu, dinsel ve dile yönelik talepleri kimi zaman ayrılıkçı hareketlere, kimi zaman radikal İslami eylemlere, kimi zaman da etnik ayaklanmalara neden olmaktadır.

Eşitsiz büyüme ve kalkınma, geniş kitleleri globalleşmenin mağdurları arasına itmiş bulunmaktadır. Artık az gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke insanı, geleceklerinden endişe etmektedirler. Bu ülkeler (bir kaç petrol zengini hariç) yüksek nüfus oranları, düşük eğitim düzeyleri, eşit olmayan sosyo-ekonomik yapıları ve komik seviyelerdeki kişi başına gayri safi mili hasıla rakamlarıyla globalleşmenin vaat ettiği

¹⁶ Emre Kongar, *Global Terör ve Türkiye*, Ankara, 2001, s. 29

refahtan çok uzak bir görüntüye sahiptirler.

Ortaya çıkan bu görüntü, sivil toplumsal örgütlenme bilincinin yaygın olmadığı toplumlarda çoğunlukla kurumsallaşmış tek ve en güçlü sığınak olarak ibadethaneyi ön plana çıkarmıştır. Siyasallaşan din, gelecekte umudunu kesmiş olan kitlelere aradıkları kurtuluşu bu dünyada değilse de öbür dünyada bulabilecekleri ümidini vermektedir. Dinin söz konusu toplumlarda sahip olduğu sosyo-kültürel konum, yukarıda belirtilen kurumsallaşmışlıkla birleşince, dinsel siyasallaşmanın alternatifsiz tek seçenek olduğu düşüncesi de kuvvet kazanmaktadır. Tüm bu gelişmeler sonucunda da radikal islami örgütler tarafından planlanan ve konunun başında terörist grupların amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik eylemler, globalleşme ve onun savunucularına karşı tepki olarak ortaya çıkmaktadır.

Globalleşme ile terörizm arasındaki etnik gerilme hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesini Mim Kemal ÖKE şu şekilde açıklamaktadır: “Soğuk Savaşın bitimi ile globalleşmenin başlangıcı örtüşmektedir. O zamanda post-modern çatışmalar, devletlerarası platformdan ülke sınırları içine kayıyordu. Her ne kadar terör dün de var idiyse; bugün sergilenen, ideolojik olmaktan öte aşırı etnik söylemlere dayanmaktadır. Terörün etnik kimliği “yarattığı” da iddia edilmektedir.

Dışlanmışlık intibainin yabancılaşmaya yada tam aksine ayrılıkçı teröre bel vereceği anlaşılır, genel, geçer bir tespittir. Ortak kanı şudur: Soğuk Savaş, ideolojik şemsiyesi altında etnik diyalektiği örtmüştü. SSCB'nin çekilmesiyle gevşeyen dünya düzeni bir yerde bastırılmışların öfkelerini ifade etmelerine, hatta eylem düzlemine intikal ettirmelerine imkân veriyordu. Öte yandan, globalleşme, bir yerde, tek tipleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Zaten, globalleşmenin “post-modern kabilecilikle” birlikte ilerlediği de gözlemlenmektedir.”¹⁷

Globalleşmeye karşı en büyük tepki 11 Eylül 2001 tarihinde New York ve Washington'a sivil yolcu uçakları kullanılarak gerçekleştirilen terörist saldırılar olmuştur. 70 milletten binlerce insanın yaşadığı, 200 bin ton çelikle inşa edilen Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri yıkılmış, ABD'nin ve globalleşen dünyanın finansal gücünün sembolü olan Wall Street kapanmış, 50 yıldır savunma stratejilerinin geliştirildiği Pentagon ciddi şekilde hasara uğramış, binlerce insan hayatını kaybetmiş bir o kadarı da yaralanmıştır. Tek kutuplu dünyanın süper gücü ve globalleşmenin lideri ABD, bu

---

¹⁷ Mim Kemal Öke, *Küresel Toplum*, İstanbul, 2001, s.73–76

olaylar karşısında güçsüz ve çaresiz kalmıştır.

Ancak, 11 Eylül olaylarının, ABD'yi dünyanın en güvenli ve demokratik ülkesi olarak algılayan 280 milyon Amerikalının, artık dünyadan soyutlanmış bir adada yaşamadıklarını ve dünyada olup biten politik ve sosyo-ekonomik gelişmelerden bağımsız olamayacaklarını anlamaları gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu acı olay, ABD vatandaşı insanların, eski kıtada yaşayan milyarlarca insanın hissettiği tehlikeleri, refahın ve fakirliğin dünyayı nasıl etkilediğini, sosyal patlamaların nasıl olup da radikal akımlara neden olduğunu daha iyi değerlendirmeleri gerektiğini ortaya koymuştur.

11 Eylül olaylarının; global dengelerin nasıl yeniden gözden geçirileceğini, dünya güçleri arasındaki rekabetin nasıl tırmanacağını ve saldırıların Harvard Üniversitesi siyaset bilimcisi Samuel HUNTINGTON'un iddia ettiği gibi, Usame Bin LADİN'in İslam ve Batı dünyasını karşı karşıya getirerek medeniyetler arası bir çatışmayı körükleyip körüklemeyeceğini göstereceği değerlendirilmektedir. Siyasal saik ile toplumu korkutarak, dehşete düşürerek sistemi değiştirmeye yönelik davranışlar siyasal terör olarak ifade edilmektedir¹⁸.

Paul Wilkinson ve Thomas Perry Thornton'un tipolojilerinde farklı terörizm başlıkları bulunmaktadır. Ancak her iki terörizm uzmanının üzerinde birleştikleri tasnife göre Global terörizm; Uluslar arası sistemi değiştirmeye yönelik terörizm tanımı içine girmektedir. Paul Wilkinson buna ihtilalci terörizm ismi de vermektedir. Asıl amacı sistemde köklü değişiklikler ve reformlar yapmaktır. Suçun işlendiği yer veya mağdurun milliyeti nedeniyle veyahut bu işi planlayanın veyahut bu işi finanse edenlerin, destekleyenlerin bağlantıları sebebiyle ulusal sınırları aşan terörizme Global terörizm denilmektedir¹⁹.

Global sistemden kastedilen evrensel ahlaki normlara dayanan bir sistemdir ancak bu ahlaki sistemin sadece kendisi esas alınmamaktadır. Bu ahlaki sistemin yansımaları bulunduğu hukuk normları bulunmaktadır. Buradan çıkarılan sonuç, Global

---

¹⁸ Siyasal terör siyasal saikle işlenen terördür. Saik bir terimin değil, bir kavramın adıdır. Saik bir bilgi kümesinin adıdır. Kast kavramının içinde yer alır. Kast ceza hukukunda bilmek, istemek anlamına gelir. Kasten bir şeyi işlemek demek o fiili bilerek isteyerek işlemek demektir. Saik bu kast kavramı içinde yer alan bir detay kavramdır. Failin yani bir fiili işleyeninin harekete geçmesine neden olan, fiilden önce var olan faile ait bir düşünce halidir. İşte siyasal terörde bizi alakadar eden biçimiyle ayırdedici unsur budur. Siyasal sebep terörü siyasal olarak nitelendirmemize yol açar.

¹⁹ Paul Wilkinson, *Political Terrorism*, London, 1974, s.9.

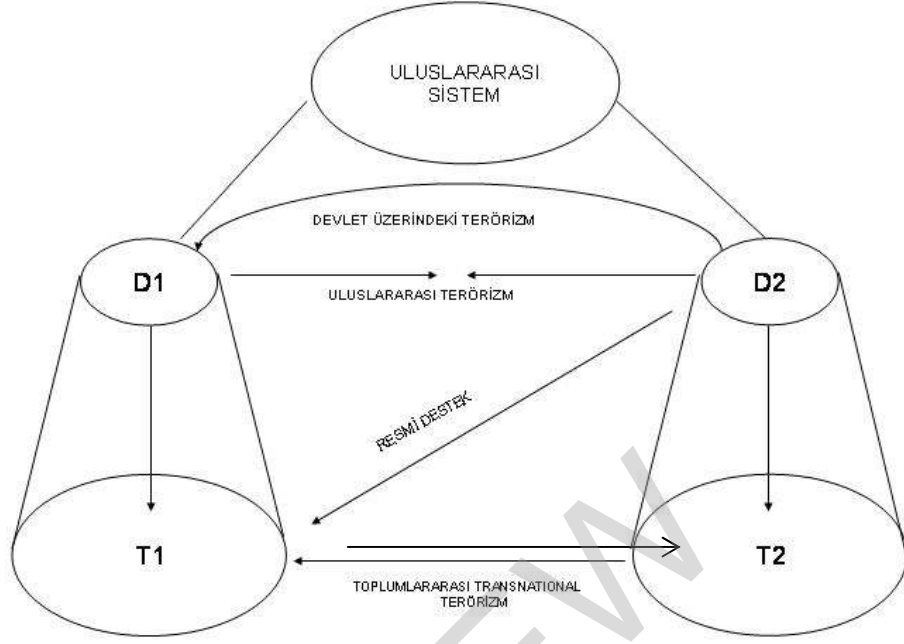
terörizmi tarif eden en uygun ifadenin Uluslar arası sistemde etkinlik gösteremeyen devletler, toplumlar veya gruplar tarafından Uluslar arası hukuka aykırı bir şekilde Uluslar arası sistemi değiştirmeye yönelik siyasal şiddet kullanmak olduğu söylenebilir²⁰.

Uluslar arası toplumda bir iktidar ve güç mücadelesi mevcuttur. Bu iktidar mücadelesi sonuçta değerlerin paylaşımını da gündeme getirmektedir. Bu yapılanmaya ve sisteme karşı hareket Global terörizm olmaktadır. Sistemin dengesizliğini ve yapısal uyumsuzluğunu farklı değerlendirmelere tabi tutan devlet, kişi veya toplulukların bu sisteme karşı dışarıdan geliştirdikleri hareketin boyutları sistem içindeki duruşlarına göre değişmektedir. Brian Crozier'in bu çatışmayı en iyi şekilde ifade eden sözleriyle "Uluslar arası sistemin dışında ve sisteme karşı " hareketin özünü de bu grupların sistem içindeki konumları belirlemektedir (Şekil – 1) . Şekil-1' de modelin aktörleri, devletler, uluslararası örgütler ve terörist örgütlerdir. D1 ve D2 1 ve 2 numaralı devletlerdir, D1 ve D2 devletlerin toplumları T1 ve T2' dir. D1 ile T1 ve D2 ile T2 arasındaki ilişki iç siyaseti göstermektedir. Bir de D1 ve D2'nin birbirlerinin toplumlarına doğrudan doğruya yönelen veya toplumların kendi aralarında ortaya çıkan ilişkileri vardır. Bunlar da transnasyonal ilişkilerdir. İç siyasette terörizm D1T1 dairesinde ortaya çıkmaktadır. İşin doğrusu, hemen hemen hiçbir zaman bu daire içinde kalmamaktadır. Mutlaka bir şekilde ulusal sınırları aşmakta uluslar arasılaşmaktadır. ²¹

---

²⁰ Sertaç Hami Başeren, "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme", Terörizm İncelemeleri Teori Örgütler Olaylar, (Derleyen: Ümit Özdağ, Osman Metin Öztürk), Ankara, 2000, s.2.

²¹ Brian Crozier, *The Rebels; A Study of Post-War Insurrections*, London, 1960, s.159.

Şekil 1. Uluslar arası sistemde aktörlerin teröre verdiği destek

1.1.1. Global Terörün kavramsal olarak incelenmesi

Global terörizm, XXI. yüzyılın en önemli güvenlik sorunlarından biri haline gelmiştir. Terörizm etnik ve dini motivasyonları daha yoğun olarak kullanmaya, bunu da global ortama daha sık olarak taşımaya başlamıştır. Bugün artık yüksek teknolojiyi istediği gibi kullanabilen ve hemen her ülkede faaliyet gösterebilen terör örgütlerinin, yeni yüzyılda yaşamımızı nasıl etkileyeceği sorgulanmaktadır.

XX. yüzyıl, iki dünya savaşının görüldüğü, üçüncüsünün ise sıcak bir çatışmaya dönüşmemekle birlikte en az sıcak olanlar kadar tahrip edici olduğu bir atmosferde yaşanmıştır. Bu süreç içerisinde on milyonlarca insan hayatını kaybederken, devlet bütçeleri eğitim ya da sağlık yerine, silahlanma ve savaş sonrası rehabilitasyon programlarına harcanmış; farklı ideolojiler, sosyalizmden faşizme ve liberalizme uzanan yelpaze içinde, farklı dönemlerde siyasal yapıları belirleyen ve rekabete sokan inişli çıkışlı bir gelişim izlemişlerdir. Bu yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan nükleer dengenin de bir getirisi olarak, ideolojik gerilimlere rağmen büyük çaplı çatışmalardan mümkün olduğunca kaçınılmış ve mücadelenin, rekabet eden güçlerin

kendi toprak alanlarının dışında sürdürülmesi, bir başka deyişle Üçüncü Dünya'ya doğru kaydırılması tercih edilmiştir. Bu çerçevede büyük güçler arasında sıcak bir savaş çıkması olasılığı azaltılmakla birlikte, Dünyanın farklı bölgelerinde irili ufaklı birçok sıcak çatışma yaşanmıştır. Nitekim 1945 sonrası Dünya sathında yaklaşık 160 civarında savaş çıkmış ve bu süreçte 7 milyondan fazla asker (İkinci Dünya Savaşı'nda hayatını kaybeden asker sayısı 8,5 milyon civarındadır) ile yaklaşık 40 milyon sivil hayatını kaybetmiştir. Bu nedenle II. Dünya Savaşı sonrası dünyada bir barış ortamının oluştuğunu ve istikrarlı bir siyasal yapı kurulduğuna yönelik iddialar oldukça anlamsız görünmektedir.

1.1.2. Tarihsel süreçte belli başlı terör gruplarının incelenmesi

Terörizm 20. yüzyıla özgü, tarihsel anlamda yeni bir olgu olarak kabul edilmemelidir. İlk örneklerinin incelenmesi halinde M.S. 66–73 tarihleri arasında faaliyette bulunan “Sicarii” örgütüne kadar uzanılabilir olan bir terör tarihçesi yazmanın mümkün olduğu da bilinmektedir. Bağnaz bir Yahudi fraksiyonu olan ve bugünkü İsrail topraklarında faaliyet gösteren örgüt, Roma yönetimine karşı mücadele etmiş ve kurbanlarını esas olarak ılımlı Yahudiler arasından seçmiştir. Hububat depolarına ve su kanallarına saldırılar da düzenleyen örgüt üyelerinin, “sica” denilen bir silah kullanmalarından ötürü kendilerine “Sicarii” adı verilmiştir. XI. yüzyıl, Hasan Sabbah'ın liderliğindeki “Haşhaşiler” adı verilen grubun eylemleriyle sarsılmıştır. Dinsel motivasyona sahip olan bu grubun üyeleri, haşhaş alışkanlıkları ve uyuşturucu alarak eylem yapmalarıyla ün salmışlardır. İsmailiye Mezhebi'nin bir kolu olan ve İran'da faaliyet gösteren bu grubun özellikle siyasette önemli kişilere suikastlar düzenleme stratejisini kullandıkları bilinmektedir. İngilizce ve Fransızcadaki “assasin” kelimesi de bu örgütün adından türemiş ve son derece disiplinli ve sistematik bir gruptan oluşan örgüt, bugünkü dinsel nitelikli terörist örgütlenmelere de ilkel bir model teşkil etmiştir.²²

Modern dönemin terörizm literatürü ise 1793–1794 yılları arasında yaşanan Jakobenler dönemi ile yeni bir veçhe edinmiş ve “terör” kelimesi bu dönemle birlikte, siyasal amaçlı şiddeti tarif eden bir terim olarak Uluslar arası terminolojiye girmiştir.

---

²² Yılmaz Altuğ, *Terörün Anatomisi*, İstanbul, 1995, s.9.

Fransa'da terörün egemenliğinin ilan edildiği 5 Eylül gününden sonra yaklaşık 300 bin kişi tutuklanmış, 17 bin kişi idam edilmiştir²³.

XIX. yüzyıl süresince terörizm literatürü açısından en önemli grup ise Rusya'daki Narodnaya Volya hareketi olmuştur. Sosyal değişmeyi gerçekleştirebilmek adına aydınların köylüye ulaşması gerekliliğine inanan ve bu amaçla 1870'lerde köylere akın eden bu genç aydınlar grubu giderek daha da radikalleşmiştir. 1871'de II. Alexander'ın öldürülmesinin sorumluluğunu taşıyan örgüt üyeleri, bu olaydan sonra ülke dışına kaçmak zorunda kalmışlardır.

Siyasal amaçlı şiddetin tarihinin çok eski dönemlere kadar uzandığını kabul etsek, pek çoklarına göre terörizmin farklı bir olgu olarak ayırt edilebilmesi için, bir modern devlet arka planının bulunması gerekmektedir. Bunun nedeni ise ancak modern devlet oluşumunda ulusal güvenliğin ve sivil düzenin korunması yükümlülüğünün devlete verilmesidir. Modern devlet öncesi siyasal amaçlı mücadelelerin kavimler arası mücadeleler, taht kavgaları, feodal yapının yansımaları çerçevelerinde değerlendirilmesi ve doğal kabul edilmesi, bunun yanı sıra toplumsal güvenlik olgusunun, "insan hayatının değerli olduğu fikrinin" ve bunların korunmasında devletin sorumluluğunun bulunduğu düşüncesinin yerleşmemiş olması dolayısıyla, o dönemdeki siyasal şiddet hareketlerinin terörizmin bugünkü tanımlamaları ışığında açıklanamayacağı görülmektedir. Zira terörizmin, onu, adi suçlardan ve küçük çaplı savaş olarak adlandırılan çatışmalardan ayırt edilebilmesi, ancak her insanın siyasal ve sosyal birtakım hakları olduğunun, bunların devlet ve hukuk tarafından korunması gerekliliğinin kabul edilerek, siyasal mücadelede kullanılacak araçların sınırlandırılması ve dolayısıyla "haklı savaş" doktrinlerinin geçerliliğini yitirmesi gibi birtakım çağdaş değerlerin benimsenmesi ile söz konusu olmuştur. Bu şekilde modern devlet anlayışının getirdiği sınırlamaların dışında kalan siyasal mücadele biçimleri, bir anlamda "terörizm" olarak kabul edilmiş ve hem devlete hem de insanlığa karşı girişilen bir suç olarak nitelendirilmiştir. Ancak her şeye rağmen bu suçun siyasal nitelikli olması dolayısıyla nesnel bir içeriğe sokulamaması ve modern devlet anlayışının ayrılmaz bir parçası olan insan hakları olgusu ile zaman zaman çatışmaya düşmesi, "terörizmin" net olarak kavramsallaştırılmasına olanak vermemektedir. Bu nedenle terörizmin insan hakları bağlamında ele alınması, iki ucu keskin kılıç olarak algılanmalıdır. Bir tarafta terörizme maruz kalanların hakları, diğer yanda ise terörist olarak adlandırılan ve kimi

²³ Faruk Örgün, *Küresel Terör*, İstanbul, 2001, s.60-61.

zaman teröristler kadar sempatanları, ilgili ya da ilgisiz masum kişileri de kapsayan karşı tarafın hakları. Bu hakların hangisinin daha öncelikli olarak ele alınacağına ise, bugünkü modern devlet anlayışında belirlenememiş olması dolayısıyla, terörizmin ve terörizmle mücadele amaçlı eylem ve felsefelerin toplumsal kurumlar üzerindeki etkilerini tarif etmek mümkün olamamaktadır. Bu nedenle modern devletin ortaya çıkışından bu yana devlet yöneticileri tarafından benimsenen genel eğilim, terörün bir felsefe ve eylem olarak nedenleri ya da etki ve sonuçlarını tanımlamaktansa, onun devletin ve egemen otoritenin varlığının sürdürülmesi için bir tehdit olarak değerlendirilmesi ve onunla silahlı mücadele yönteminin seçilmiş olmasıdır²⁴.

Terörist grupların, siyasal amaçlarının genellikle var olan kurulu düzeni yıkmak ve değiştirmek yönünde şekillenmesine karşı devletlerin politikaları, yapılan eylemlerin düzene karşı değil, topluma karşı girişildiğinin vurgulanması ve teröristin hedeflediğinin aksine, eylemin amacının değil, kurbanının ön plana çıkarılmasıdır. Zira terörizm, iki farklı aşamada faaliyet göstermekte ve bir yandan kurulu düzene karşı bir siyasal felsefe olarak gelişirken, diğer yandan da stratejik ve taktik bir aksiyon biçimi olarak gündeme gelmektedir. Teröristin stratejisi, kullanılan taktiğin, girişilen eylemlerin, kurbanların masum olup olmadığına bakılmaksızın belirli bir etkiyi yaratacak biçimde planlanması ve ortaya çıkan toplumsal reaksiyonun ise kendi savundukları felsefeyi doğrular bir nitelikte olmasının sağlanmasıdır. Devlet politikaları açısından bunun engellenmesi ve eylem ile amacın mümkün olduğunca ilişkisizlendirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde terörizmin ana ilkelerinden birisi olan hedef ve kurbanın farklılaştırılması bilinçli olarak ortadan kaldırılmaya çalışılmakta ve kurban ön plana çıkarılarak teröristin eylemi, tıpkı bir okun atılmasından sonra hedef tahtasının yerinin değiştirilmesi gibi farklı bir hedefe yönlendirilmektedir. Nitekim Uluslar arası düzeyde kabul gören bu yaklaşım ile terörizm, Uluslar arası platformlarda da bir suç olarak tarif edilmekte ve bir insan hakları ihlali olarak tanımlanmaktadır.

Böylece terörizm tüm Uluslar arası kamuoyunda lanetlenirken, her bireyin onu kendi varlığına yönelik bir tehdit olarak görmesi ve siyasal felsefesi ne olursa olsun, çağdaş toplumun benimseyemeyeceği bir siyasal mücadele biçimi olarak tanımlaması kaçınılmaz hale gelmektedir. Ancak bu değerlendirmenin dahi göreceli olduğu bilinmektedir.

---

²⁴ Paul Gilbert, *Terrorism, Security and Nationality*, Routledge, New York, 1994, s.55.

1.1.3. Terörizmin yapısında ortaya çıkan değişimler

Global terörizm soğuk savaş sonrası düzende modern toplumun güvenliğine yönelik en önemli tehdit olarak kabul edilmekle birlikte, yalnızca bu dönemin bir özelliği değildir. Muhalif unsurların siyasi amaçlar için şiddet kullanma yöntemini seçmesinin etkileri 1960'ların sonları ile birlikte giderek artan bir biçimde hissedilmeye başlamış ve bir yandan uluslaşan sömürge halklarındaki Neo-Marksist ve devrimci hareketlerin terörü bir mücadele stratejisi olarak benimsemesi, bir yandan Cezayir'in Fransa'dan bağımsızlığını kazanması sürecinde terörün geçerli bir yol olduğunun kanıtlandığı iddiasıyla IRA (Irish Republican Army) ve ETA (Euskadi Ta Askatasuna) hareketlerinin güç kazanması ve diğer yandan da 1970'lerin başlarından itibaren Uruguay'daki Tupamaros'lardan Almanya'daki RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu)'a ve İtalya'daki Kızıl Tugaylara kadar birçok aşırı sol grubun, devrimci bir mücadele için illegal şiddet kullanımını geçerli bir araç olarak görmeleri sonucu terör, yaygın bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır²⁵.

Nitekim terörist faaliyet, sayısal olarak özellikle 1968 ile 1988 arasında büyük artış göstermiş ve 1968'de 125'ten, 1985'te 782'ye ve 1988'de 856'ya yükselmiştir²⁶.

1990 ve 2000'li yıllar eylemlerin biçimlerinde görülen farklılaşmalar olduğu kadar, eylemlerin sayısı ve tahribat gücünde de bazı değişikliklerin yaşandığı bir dönem olmuş ve hem nitelik hem de nicelik açısından yeni özellikler ortaya çıkmıştır. Niceliksel olarak bakıldığında söylenebilecek olan temel fark, terörist eylem sayısının her geçen gün azaldığı ve 1990'larla beraber sürekli düşüş gösteren eylem sayısının 1989'da 528'den, 1992'de PKK/KONGRA-GEL'in faaliyeti hariç son 17 yılın en düşük düzeyi olan 361'e indiği, 1996'da ise bu rakamın 296'ya düştüğüdür. Ancak 1999 yılına gelindiğinde yeniden saldırılarda sayısal bir artış ortaya çıkmış ve girişilen 392 terörist saldırıyı, 2000 yılında 423 saldırı izlemiştir ki, bir önceki yıla göre %8'lik bir artış göstermektedir²⁷.

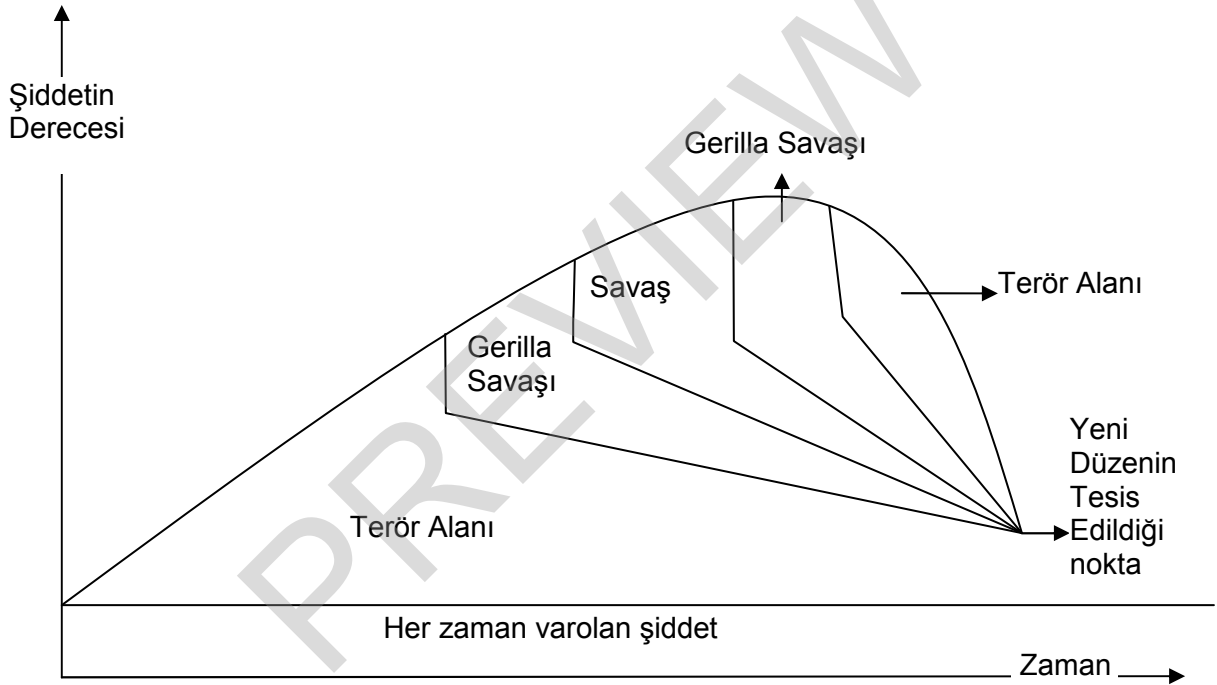
Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrası organize suç örgütleri için bakir bir alan haline gelen eski Sovyetler Birliği toprakları, bu bölgelerde daha önce kurulmuş olan

²⁵ Emin Gürses, *Ayrılkçı Terörün Anatomisi/IRA-ETA-PKK*, İstanbul, 1997, s.4–6

²⁶ Walter Laqueur, *The Age of Terrorism*, Boston, 1987, s.96.

²⁷ Patterns of Global Terrorism, U.S. Department of State, April 1997, s.67.

nükleer ve konvansiyonel silah üretim merkezlerini birer illegal ticaret odağı haline getirmiştir. Soğuk Savaş sonrası işsiz kalan bilim adamları ve teknik elemanların silah üretim teknolojisine ilişkin bilgiler maddi çıkarlar karşılığında terörist örgütlere aktarmalarının da etkisiyle, bir yandan kitle imha silahları teröristlerin kullanımına açılırken, diğer yandan da terörizme destek veren ülkelerin bir teknolojiyi edinmeleri sağlanmıştır. Ayrıca hafif silahların gittikçe artan vuruş kapasitesi, tanksavar ve uçaksavar silahların kolayca taşınabilir hale getirilmesi ve füze gönderme sistemlerinin terörist örgütlerce elde edilmesi sonucu, eylemlerin neden olabileceği kayıpların düzeyi son derece yükselmiştir. Bu nedenle Global terörizmi Uluslar arası sistemin bünyesinde sürekli alt yapıda mevcudiyetini sürdürür hale gelmiştir. (Şekil – 2)²⁸

Şekil 2. Uluslar arası terörizm bağlamında şiddet ve terörün çeşidi (içeriği) arasındaki ilişki

Terörizmin yerel bir düzensizlik ve anarşi problemi olmaktan çıkarak, bir küresel güvenlik sorunu haline gelmesinin en önemli sonuçlarından bir tanesi de, yapısal değişikliğe uğramış farklı içeriğe sahip terörizm tiplerinin gündeme gelmesidir. Bu terörizm tiplerini kitle imhasına yönelik terörizm (mass destructive terrorism), narko terörizm, medyatik terörizm (media oriented terrorism), etno-dinsel terörizm (ethno-

²⁸ Walter Laqueur, *The Age of Terrorism*, Boston, 1987, s.97.

religious terrorism) elektronik terörizm ve örgütsüz terörizm (amateur terrorism) olarak sınıflandırmak mümkündür.²⁹

1.1.3.1. Narko terör

Terörizmin çok maliyetli bir iş haline gelmesi dünya piyasalarında en çok kâr getiren malın, yani uyuşturucunun ticareti işine teröristlerin dahil olmaları sonucunu doğurmuştur. Uluslar arası örgütlü suçun ise merkezi devlet otoritesinin zayıf olduğu bölgelerde, yani devlet organlarının terörizm ile yeterince yıpratıldığı yerlerde daha fazla hareket serbestliğine sahip olabilmesi nedeniyle, “uyuşturucu trafiği, transnasyonel örgütlü suça iştirak eden ve terörizm biçimindeki görünmeyen savaşlarla destabilizasyon sağlamaya çalışan gruplar arasındaki ortak yaşam ilişkisinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir”. Bu ortak yaşam ilişkisi farklı biçimlerde ortaya çıkabilmekte ve narko terörizm kavramı farklı çerçevelerde de kullanılabilir. Bazı durumlarda uyuşturucu kaçakçılarının (örneğin Medellin Karteli) hükümetleri, polisi, askeri güçleri ve yargı mekanizmalarını kontrol etmek için terörizm maskesi ardına saklandıkları bilinmektedir. Ancak narko terörizme yüklenen anlamlar açısından en yeni ve günümüzde en geçerli olanı ise devlet mekanizmalarının bizzat uyuşturucu trafiğine dahil olmaları ve bu yolla terörist örgütlerle de bağlantılar kurmalarıdır. Devletin üst kademelerinde görev yapan kişilerin kişisel çıkarlar karşılığında bu alış verişe dahil olmaları ya da devlet organlarının kimi zaman hükümet politikalarının bir gereği olarak, uyuşturucu trafiğine sessiz kalma ve hatta onu kontrol etme girişimlerinin varlığı, terörist örgütlere önemli bir bağımsızlık sağlamaktadır. Bu şekilde uyuşturucudan sağlanan büyük karlar çoğu zaman malî denetimden de uzak kalarak, örgütlü suç grupları, teröristler ve devletin yozlaşmış mekanizmaları arasında paylaşılmaktadır.

Terörist grupların banka soygunları ve rehin alma faaliyeti devam etmekle birlikte, XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devlet destekli Global terörizmin ortaya çıkmasıyla yabancı sponsorlardan gelen bağışlar temel finansman kaynağı haline gelmiştir.³⁰

1980'lere gelindiğinde ise narkotik ve uyuşturucu trafiği teröristlerin para makineleri haline gelmiş, özellikle Orta Amerika'da Kolombiyalı FARC ve M-19 ve Perulu Sendero LUMİNOSO (Shinning Path)'nun dünyanın gündemine soktuğu narko

²⁹Faruk Sönmezoğlu, *Uluslar arası Politika Yeni Alanlar. Bakışlar*, İstanbul, 1998, s.21

³⁰Marcos Almando, *Bir Efsane; Arafat*, İstanbul, 1996, s.59.